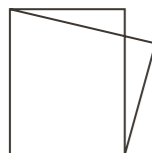

Helene Thise og Katja Vilien: Broen til fagsproget i ungdomsuddannelserne

Samfundslitteratur, 2023, 220 sider

Anmeldt af Mikkel Stausbøll, adjunkt, Læreruddannelsen i Aarhus, VIA University College

Broer findes alle vegne. Tænk bare på eventyret om de tre Bukke Bruse, børnesangen "Bro, bro, brille" eller regnbuen Bifrost fra den nordiske mytologi. Vi har også fysiske broer. Over sund og bælt, San Francisco-bugten og Aarhus Å. Hængebroer, badebroer, landgangsbroer, jernbanebroer. Jeg husker også tydeligt tilbage på det år, hvor min fætter (der er en del ældre end mig) havde fri en hel uge fra skolen, fordi der var brobygning. Jeg vidste, at det handlede om at finde ud af, hvad man gerne ville uddanne sig til. Men jeg blev overrasket, da jeg fandt ud af, at det ikke havde handlet om ingeniørkunst og massevis af beton. Jeg forestillede mig vist noget med en motorvejsbro på strækningen mellem Silkeborg og Herning og en stor gruppe elever fra 9. klasse iklædt refleksveste og arbejdshandsker.

Broen spiller også en vigtig rolle i Helene Thise og Katja Viliens nye udgivelse *Broen til fagsproget i ungdomsuddannelserne*, hvor den anvendes som et billede på elevernes vej til at tilegne sig fagsprog i undervisningen. Bogen retter sig mod lærere på ungdomsuddannelserne og præsenterer en lang række konkrete idéer, materialer og aktiviteter til at tilrettelægge sprogudviklende undervisning. Første del præsenterer bogens tilgang med modeller og tanker om, hvordan man som lærer kan stilladser elevernes fagsproglige udvikling. Bogens anden del udgør en omfattende samling af idéer og aktiviteter med dertilhørende beskrivelser og materialer, mens den tredje del giver værktøjer og idéer til pædagogisk udviklingsarbejde.

Helene Thise og Katja Vilien: Broen til fagsproget i ungdomsuddannelserne

På indersiden af omslagets forreste flap finder læseren Bromodellen, der er bogens vigtigste værktøj til at arbejde med elevers fagsprog i undervisningen. Bromodellen fungerer først og fremmest som en planlægningsmodel, hvor læreren gennem fire forskellige faser kan opbygge sprogudviklende forløb. Samtidig illustrerer Bromodellen undervisningen som en brobygning mellem elevernes eksisterende forudsætninger og hverdagsprog på den ene side og de faglige og fagsproglige mål på den anden side. Ambitionen er, at eleverne i undervisningen tilegner sig et mere præcist og nuanceret fagsprog og går fra at være opdagere i det faglige emne og sproglige udforskere til faglige eksperter, der selvstændigt kan anvende det lærte fagsprog på det forventede niveau.

Bogens anden del udgør 160 af de i alt 220 sider og er dermed kvantitativt den bærende del. Her har forfatterne gjort et omfattende arbejde med at samle, kategorisere og beskrive forskellige aktiviteter, der kan knytte sig til arbejdet i Bromodellens fire forskellige faser. Herudover er der produceret en lang række supplerende materialer, der kan findes online på forlagets hjemmeside. Aktiviteterne tager afsæt i principper fra bl.a. Cooperative Learning og genrepædagogikken. For mange lærere vil aktiviteter som "quiz og byt", matrixgruppearbejde, anvendelse af læseguides og forskellige varianter af mindmap og brainstorm være velkendte, men der er også en lang række mere originale idéer. Fælles for dem alle er, at de lader eleverne være sprogligt aktive og arbejde med fagets sprog og tekster på måder, der styrker deres faglige og fagsproglige udvikling.

Broer er som udgangspunkt sikre, eller bør i hvert fald være det. Men de er også lidt farlige, og det er ikke altid helt uden risiko at bevæge sig ud på en bro. Tænk bare på de to første Bukke Bruse, der kun med nød og næppe og gode argumenter undgår at blive troldens bytte. Selvom broen i Bromodellen virker ganske tilforladelig, er det ikke tilfældigt at den er illustreret med et stilladserende gelænder og en hjælpsom ledsager, i form af læreren, der kan hjælpe eleven uskadt over på den anden side. I det hele taget understreger bogen, hvor stor en rolle faglæreren spiller for elevernes tilegnelse af fagsprog, og hvilket ansvar læreren har som elevernes faglige rollemodel ift. sprog, skrivning og læsning i fagene. Selvom beskrivelserne af de enkelte aktiviteter og øvelser indeholder eksempler fra forskellige fag, lader bogen det være op til læreren selv at tilpasse idéerne til sit specifikke fag og undersøge, hvordan den enkelte undervisningsgang kan opbygges ud fra en sprogligt stilladserende tilgang. Et værktøj hertil er Sprogluppen, som læreren kan anvende til at skærpe sin opmærksomhed på undervisningens sproglige mål.

Hvis man som jeg underviser i et bestemt fag, vil man som læser til tider mangle en mere fagspecifik tilgang, hvor aktiviteterne er tilpasset ens eget fag. Dette har dog den fordel, at man tvinges til aktivt at reflektere over sammenhængen mellem sproglig og faglig udvikling inden for sit fag og i sin undervisning. Fremfor at følge bogens tankegang om at bygge bro fra elev til fagsprog, tror jeg, at vi som faglærere har en tendens til at betragte overgangen fra den anden side, dvs. fra fagsprog til elev, hvor vi forsøger at gøre vores fagsprog til elevernes. Her fungerer bogen som en løftet pegefing,

der minder læseren om at tage afsæt i eleverne og deres eksisterende sproglige forudsætninger. Samtidig udfordrer bogen læseren til at anvende undervisningsformer, hvor det ikke primært er læreren og læremidlerne, der har ordet, men hvor eleverne i højere grad er sprogligt aktive og undersøgende, hvor de har mange deltagelsesmuligheder, og hvor de tør fejle, stille spørgsmål og udvise usikkerhed.

I 2019 skrev de samme forfattere bogen *Broen til fagsproget – 32 idéer til at styrke sproget i alle fag*, der omhandler sprogudviklende undervisning i grundskolen, og den nye bog kan således opfattes som en efterfølger, der følger eleverne videre i uddannelsessystemet. Selvom de to bøger har store lighedstræk, vil den opmærksomme læser lægge mærke til en række forskelle. Bromodellen og dens fire faser er blevet justeret flere steder, og bogen er i det hele taget tilpasset undervisningen på ungdomsuddannelserne. Bogens katalog af idéer og aktiviteter er samtidig blevet udvidet markant, og forfatterne har gjort det lettere for læseren at omsætte idéerne til praksis ved fx at inddele aktiviteterne knyttet til fase 1 i tre overordnede kategorier og ved at formulere en række principper for elevernes bearbejdning af fagsprog i aktiviteterne knyttet til fase 3.

Broer markerer ofte en overgang: fra én ø til en anden, fra Danmark til Sverige eller fra land til vand, hvis vi går på en badebro. Selvom *Broen til fagsproget i ungdomsuddannelserne* ikke eksplicit tematiserer emnet, er bogens pointer særdeles velegnede til at belyse didaktiske udfordringer i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelser, nærmere bestemt elevernes møde med

en ny og anderledes tekstkultur og et mere komplekst fagsprog i fagene. Problematikkerne i denne overgang er forskningsmæssigt underbelyst, og både i grundskolen og på ungdomsuddannelserne vil faglærere have stor gavn af en større viden på dette område. I relation til dette kobler forfatterne elevernes sproglige og faglige udvikling til udviklingen af studiemæssige kompetencer. Fordi arbejdet med sprog også foregår uden for undervisningen og skoletiden, må den fagsproglige stilladsering strække sig på tværs og ikke bare handle om det, der foregår i undervisningen, men også det, der foregår før og efter. Her får de sprogudviklende aktiviteter et studieteknisk præg, hvor eleverne opøver strategier og teknikker, der gør dem i stand til at blive mere selvstændige studerende. Her har bogen et slægtskab med *Bedre tekstlæsning på ungdomsuddannelserne* af Jesper Bremholm, Bettina Buch og Peter Heller Lützen, der udkom på forlaget Dafolo i 2020. I denne bog er det primære fokus elevernes læsning, men de inspirerende kapitler kommer ligesom i *Broen til fagsproget i ungdomsuddannelserne* ind på andre aspekter som integreret skriftlighed og udvikling af elevernes fagsprog. Sammenlignet med *Bedre tekstlæsning på ungdomsuddannelserne* virker *Broen til fagsproget i ungdomsuddannelserne* mere gennemarbejdet og flottere i design og layout. Til gengæld kræver den mere tid at sætte sig ind i, inden man kan udfolde dens mange forskellige muligheder og begynde at anvende den i praksis som idékatalog og inspiration i dagligdagen.

Bogen vil rigtig mange ting, og der er mange elementer og perspektiver, jeg slet ikke har været inde på i denne anmeldelse. Dette kunne være pointer ift. stilladsering, integreret mundtlighed og skriftlighed i de sprogudviklende aktiviteter eller bogens fokus på proces fremfor præstation. Et sidste perspektiv fortjener dog en særlig omtale, nemlig bogens fokus på flersprogede elever. Allerede i bogens første del beskriver forfatterne, at de har "indtænkt flersprogede elevers læring og inddragelse af flersproglige ressourcer som et gennemgående fokus" (s. 19). Hovedpointen her er, at flere sprog er en ressource, ikke bare for de flersprogede elever, men for alle elever i klassen. Det er en vigtig pointe, og man kunne ønske sig, at flere bøger af denne art tager et tydeligt hensyn til de mange forskellige sprog, der er repræsenteret i de danske klasselokaler.

Elevernes tilegnelse af fagenes sprog er afgørende for deres deltagelsesmuligheder i det faglige fællesskab og for deres faglige udvikling. Fag og sprog hænger tæt sammen. Derfor er *Broen til fagsproget i ungdomsuddannelserne* et vigtigt bidrag til at kvalificere undervisningen og styrke elevernes faglige og fagsproglige udvikling på ungdomsuddannelserne. Bogen tilbyder en grundig indføring i, hvordan man som underviser kan gribe sprogudviklende undervisning an, og de mange idéer og supplerende materialer er gennemarbejdede og nemme at anvende i undervisningen.

For både nye og erfarne undervisere kan bogen fungere som en opslagsbog med inspirerende idéer og aktiviteter og som en kærlig reminder om vores ansvar som fag(sprogs)personer og brobyggere i fagene.